

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Måndagen den 7 Februari 1820.

(Insändt.)

Stockholms-Posten N:o 26, 1820.

— — — "Om Parodien, eller det Hottentottiska i Vitterheten." — — — "Hvar af man ser, att själen i denna rara konst är — — en illfänande lust, arghet och lögn." — — — "Herrliga konst, född utur packets genie! Också är den, min Herre, så lätt, som den är gemen. Receptet är detta. Der Pindarus sjunger om Solen, skrif Ni en död hund: der en hög skald sjunger om Naturens eviga skönhet, skrif Ni gula skinnyxor: der han med eld och tjusning talar om Dygden eller Sanningen, skrif Ni pölsa." (Thorild, Critik öfver Critiker.)

Alldeles så Parodisten i Stockholms-Posten. När den sörjande Enkan, med faderlösa barnen omkring sig, klagar innerligen och rörande:

"Till kyrkogård på svartklädda bären
Min Man och Herre från mig de bära —
I fordna, snabba, ljufliga åren,
Mitt hjertas stöd och lycka och ära,
Min ungdomskärlek, suck och tro,
Min trygga hamn, min stilla ro —
Den gode Guden, som i Himmelen bor,
Han styrke hvarje sorgfull mor!" —;

då, vid denna så naturliga, som sant uttryckta klagan, komma Stockholms-Post-

Parodistens "skratt-muskler ovillkorligen i rörelse;" då sjunger han:

"Till Hökarbod, i fädernespären,
Mång vers mände från mig de bära,
När i de fordna, ljufliga åren
Jag skapade och tryckte min ära;
Ack! skall det så med dig ock gå,
Min sång! som jag funderar på?
Den gode Phobos, som i lufthimmel bo,
Han styrke hvarje rimmande bror!"

Vid sammanställningen af dessa båda stancer, finner man ju klart det gemena i contrasten, enligt Receptet: Pölsa mot Sanning, Hökargrin mot den ömma Sorgen, Hån mot det Heliga, o. s. v. Och nu föreställa man sig, huru Hottentottiskt det skall se ut i själen på en sådan Parodist!

Skratta å propos af någons verkliga, innerliga sorgetårar, är redan något så rätt och bestaktigt, att det minst bildade sinne studsar dervid. Men skratta offentligt, i Stockholms-Posten, vid en klagosång, som framkallar alla ädlas tårar, som griper alla rätt sörjande enkör och mödrar i det innersta, och som just genom denna sin kraft bevisar sitt poetiska värde; ändtligen, att anföra denna klagosång, för att parodiera den, och tro, att en hyfsad Publik skall så lätt och lättsinnigt låta sin känsla grinas bort, förgrinas och förhånas; — detta allt, i forening med

sjelfva parodiens absoluta *uselhet*, röjer en menniskonatur, ett vett och en känslodaning, mot hvilka sjelfva den ohyfsade Hottentotten måste vara en Hofman.

Också har denna Parodi väckt en allmän förargelse — NB med *allmän* förstås *allt vettigt folks*.

Så skön och originell sjelfva Klagosången är, så är den likväl högst *enkelt*, och i dess form eller sammansättning finnes intet, som genom sin *stora* ovanlighet eller nyhet kan stöta vanliga människor för hufvudet. En enda vågad idé har tillafventyrs eggat Parodisten och föranledt hela hans verk. Den sörjande enkan utbrister:

"Bedröfvad är jag allt intill döden.
J viljen något snö åt mig gifva,
Att lägga på mitt bröst — kanske glöden
Derinne något måtte sig gifva,
Jag brista fick i gråt ell' blod —
Det lättade mitt tunga mod."

Detta må vara en djerf metaphor. Men är den icke sann? Hvad vill Skalden uttrycka? En nära till förtyvflan gränsande sorg. Den evigt bortgångne älskades lik är nyss afhämtadt. I rummet, hvarest det stod, går "den öfvergifna, vridande händren" — det klämda hjertat vill brista — de små "barnen stå der, hemska, ovissa, skygga -- "liktåget bortskrider långsamt i *snön*" — *snö och köld* är allt omkring den sörjande — "i *snöhöljda* jorden skall älsklingsgen snart nedbäddas" — endast inom hennes bröst glöder en tärande *eld*. Hvad onaturligt nu, att sätta, såsom bilder, den kalla snön mot den brännande glöden?

Men Parodisten, Snögubben, fattar blott det *rama* naturliga. "Snö!" ropar han: "Snö på bröstet, i barmen! Det går aldrig an. "Menniskan kan ju förkyla sig. Bättre vore väl, att ta litet Hoffmans droppar." . . .

Derföre ock, när enkan qvider:

"Så bäddas du i *snöhöljda* jorden,
Och stenen mellan dig och mig vältes.

Då är min fröjd ock jordlagder vorden.
När snön så bort från grafstenen smältes,
Med gråt och blommor dit jag går,
Men aldrig fröjdar mig den vär." --;

då grinar Parodisten till, så här:

"Om vintern höljer rimfrost då orden,
När smörklampen stel i dig vältes; (!)
Du tör ock *bli* nog blekladger vorden. (!)
När smöret se'n af våren uppsmältes." (!!)

Hvilken ladugårdspige-fantasi måste man icke hafva, för att välta fram något sådant!

-- Jag har hört en hop människor, annars godt folk, som lätit denna Parodi förvilla sitt omdöme öfver den vackra sången. Jag slutar deraf, att Parodien är verkligen en farligare konst, än æstetikern i allmänhet tror. Ty när en *usel* Parodi kan göra så mycket, då skall ju en *qvick* kunna vända i åklöje det *aldragheligaste*.

Fragment af Rosalies Bref till Serena, utgifna af Fr. Mosengeil. Från Iyskan.

Bonn den 12 Nov. 1816.

Nejderna omkring Bonn kunna vi nu ej få se. I går passerade vi endast de gator, som gå från stadsporten till värds-huset och derifrån till theaterhuset.

Några Fransyska, vandrande skådespelare sjöngo der ej bättre än de spelade, och accompagnerades ej bättre än de sjöngo. Violinister och blåsare ströko och blåste för ro skull så jemmerligt, att man kunde tro det vara deras allvar.

Jag trodde det också verkligen, och ytttrade för vår vän, att jag väntat mig mera i Bonn, der en god musik-skola lunnits, och sjelfva den store tonmästaren Beethoven blifvit bildad. Han sökte emedlertid att öfvertyga mig, att jag ej borde sluta till musikens tillstånd här, efter denna trupps föreställning. Jag gaf honom snart rätt; men deremot fick han

hälla till godo, att under det återstående af första akten (i början af den andra gingo vi våra färde) fortsätta vårt påbegynta samtal så tyst, att det ej kunde störa de kringvarande logerna.

Det är tröstande då det är mulet och regnigt, att tala om vackert väder, och att, under dålig musik, tala om en god. Vår vän talte i denna afsidesloge med så mycken värma om den store, här bildade mästaren, att jag emellanåt med ett vänligt "st!" måste skydda honom för ett oöfvet från Bonniska publiken.

Kort före vår resas början hade han hört Beethovens nya (7de) Sinfoni, och han bjöd till att meddela mig sina känslor vid denna njutning.

Som jag nu, min Serena! har så litet att säga dig om Bonn, och du väl snart får höra denna Sinfoni, så torde du kanske tacka mig, för det jag lemnar dig vänens beskrifning, ehuru det endast blir i strödda drag.

Första stycket — så talte han bland annat — stiger allt gladare och gladare. Hastigt uppger en ensam flöjt, liksom hade han nu funnit rätta tanken, som måste föra till höjden af sällskapsgladjen, en hoppande daktyl, och rycker småningom med sig, oemotståndligt, i denna konstmed rik sammanväfda daktyldans, ej blott instrumenternas hela chor, men äfven åhörarnes.

I Andanten såg min Berättare — instrumenternas Genier, liksom trötta efter den oändliga vällust, som de nyss tillsammans njutit, lägrade på tonhimmelens fält. Der framsväfva några andestämmor liksom i en dröm (tonarten har sänkt sig i moll) genom den tysta samlingen: det är sammansmältande toner af Baserna. De upprepa sina melodiska hviskningar; — ännu ligger allt i hvila: ändtligen vakna några Sträng-instrumenter af andra ordningen, och måste — måste eftergnola de hänförande tonerna! Men emedlertid har en Violoncell uppstått i ännu högre ingifvelse, och sjunger till dessa hvisknings-

toner en melodi, för hvilken en Engel ej skulle blygas, men som just därför meniskan ej kan rätt beteckna. Skall han kalla den lugn, försmäktande, klagande, smekande eller sorglig? — Han vet det ej; men att han aldrig skall förlora den ur minnet, det vet han.

Det intryck, som denna i harmoniens helgedom uppfunna visa gör på de öfriga Genierna, yttrar sig kraftigt. Allt, allt reser sig ur slumnern. De första Violinerna ha redan med förtjusning tillagnat sig melodien, och kunna ej spela sig mätta derpå. "O Gud!" ropa Valdhornet, Klarinetten, Flöjten, och alla, som hittills tegat — "O Gud! vi kunna ja också sjunga den!" Och så ljuder den efter hand i full chor, ända till högsta styrka. Om ock en eller annan af de flygtiga, lättbevingade varelserna vid tjustningens kraftslag uppladdrar ur kretsen, så måste han likväl tillbaka inom den första lilla hviskningssångens troll-sfer! Med ett ord — säger Berättaren — man tröttnar aldrig, först att höra, sedan att berömma den.

Tredje satsen kallar han ett kolossalliskt, snillrikt skämt, men hvilket, likt allt som är äkta qvickt, ej tillåter en utförlig, men väl en kort, bildlig beskrifning. Genierna falla här, så ofta de ej äro tvungne att instämma i choren, på allehanda lustiga tankar. De tala, än hvar för sig, än alla på en gång, men ingen frågar, ingen svarar; på sin höjd parodierar emellanåt den ena den andra. Nu uppträda väl några allvarsamma Valdthorn, som tycka att leken räckt nog länge; de andas en ljufsång, hvarvid åhöraren på en gång upphör att le, emedan hans hjerta åter öppnar sig för de vekare harmonierna; men Valdthornens två gånger gjorda uppmaning batar föga. Sylternas glada lynne har fått öfverhanden. De instämma väl för några minuter, men sedan stå de ej längre att hindra, utan falla åter in i sitt förra gyckel. För sista gången göra de stadiga Valdthornen, som hellre vilja sjun-

ga än leka, ett försök att vinna det lätta folket för sin milda, liksom ur aflägsna, skuggiga lunder framsvävande sång. Fåfångt! -- Liksom genom ett trollslag skringras allt, och de stackars Valdthorner, förundrade, tystna, och lemna det påbegynta ofulländadt.

I sista satsen frambrusar det åter ur de höga rynderna, för att fira någon oss obekant andefest, med en utsäglig, triumferande glädje, och fortfar så anda till fullkomlig uttömning.

För länge sedan, säger Vännen -- ty med hans egna ord måste jag försöka att gifva dig denna sällsamma liknelse -- för länge sedan såg jag någonstädes under mina resor en Konstberidare, hvars föreställningar jag ännu med särdeles nöje påminner mig. De öfriga af sällskapet utförde väl också svåra saker, och framlockade månget ah! ur åskådarens bröst; men den möda, det tvång de hade måst använda för att lära sin farliga konst, tycktes mig dock alltid förråda sig. -- Men då mastaren i sväfvande gudasteg eller i bevingadt språng framträdde på banan; då hans ädla, på afstånd väntande häst, vid ett litet tecken af hans tunga, eller en befallande vink af hans upplyftade hand, framilade, utan ledare, prydligt och lydigt: då glänste alla åskådares ögon af välbehag; ty det skönaste för människan är ändå alltid *menniskan*.

Det smerta, stolt byggda lifvet var klädt i blandande hvitt och omknutet med ett gullskärp, och på baretten viftade romantiskt de hvita, åt en sida, öfver det krafftfulla, blomstrande ansigtet, böjda fjädrarne. I en blink, liksom hade luften höjt honom från marken, satt han, lätt och fast, på den ystra fålen; nu gick det, med en till himmelen lyftad, nästan trä-

gisk blick omkring, och aldrig vek han ur den sköna kretsen; än dref han sin häst, den en sakta fingertryckning gaf befallningar, till förfärliga språng, än till ett vindsnabbt lopp, än satte han honom i en behaglig, mild, snart sagdt *strömmande* rörelse; öfverraskade genom de konstfullaste rörelser och vändningar; bröt, utan att hämma loppet, lutad tätt till jorden, en af de nejlikor, som funnos emellan banans kretsar i prydligt uppstallda krukor, och kastade blomman, vördsamt helsande, åt något vackert fruntimmer på amfiteatern; och syntes åskådarnes glädje då hafva nått sin höjd, upp dref han den ännu, i det han oförmödat, midtunder en galopperande takt, med venster hand i snabbaste omvexling uppkästade en hop mångfärgade, granna bollar, dem han med otrolig säkerhet och vighet visste att gripa.

Så sitter, så blickar, stormar, vågar, flyger, leker och förtjuser den store Kompositören, i de sednare satserna af sin nya Sinfoni, på den himmelska konstens bevingade häst!

Skaldekonstens värde.

En hofman sade en dag i Boileaus närvaro, att han långt hellre önskade att kunna göra peruker än skaldestycken. Ty hvartill gagnar poesien, eller hvad fördel har man deraf? -- "Just detta," svarade Boileau, "väcker min beundran af denna konst; ty någonting, som för ingen medför yttre fördelar, och ändå värderas så högt af hvarje bildad människa, måste vara något gudomligt." -- Den platte hofmannen hade aldrig ett ord mera att invända.

Rättelser: I Torsdagsbladet, sid. 1, rad. 9 nedifr. står: band, läs: Bard; s. s. sista rad. står: Vänner, läs: Vännen.

N:o 12 utgifves nästa Torsdag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS.